

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 596148/6

בבית הדין הרבני האזורי טבריה

לפני כבוד הדיינים:

הרב חיים בזק – אב"ד, הרב שלמה שושן, הרב איתן זן בר

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אוסנת מלכה)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד שרין סולן)

הנדון: קיזוז זכויות ע"פ החוק ודין מעשה ידי האשה במקום תביעת כתובה מוגזמת

פסק דין

בתיק זה, ניתן ביום א' בטבת תשע"ט (09.12.2018), פסק דין עקרוני, המחייב את הנתבע בתשלום כתובה לתובעת. לא נקבע גובה הסכום שיש לשלמו, ונושא זה נשאר להכרעה. להלן ציטוט מתוך פסק הדין:

"מאחר וסך הכתובה הוא 810,000 ש"ח הרי שמדובר בסכום גבוה וקיים חשש של אסמכתא בהתחייבות גבוהה שכזו, ובין הדיינים יש מחלוקת ב'שיקול הדעת' מה הוא הסכום הגבוה אותו אפשר להחריג מן ההתחייבות ולכנותו כפטומי מילי ואסמכתא. במסגרת שיקול הדעת לוקחים בחשבון את מצב המשפחות קודם הנישואין, סכום הכתובות המצוי של בני משפחות הצדדים וכן בחינה של שיקולים נוספים אשר יש בהם כדי לקבוע על רצינות ו'גמירות דעת' של הבעל המתחייב וכן 'סמיכות דעתה' של האישה כזוכה בסך זה. מאחר וכן נהוג בכמה בתי דין שלא לחייב סכומים כאלו אלא כדרך של פשרה אשר יחשב גם כן לכיסוי תביעת האישה לפיצויים מן הבעל, על כן אף אנן נדון כאן לחייב את הבעל ולא בכלל סכום הכתובה שכתב לאשתו. מאחר ויש לקחת בחשבון גם את הסכומים שבהם תזכה האישה במסגרת איזון המשאבים, בשלב זה לא ייקבע גובה הסכום שבו יחויב הבעל. לאחר השלמת הליכי איזון המשאבים הנדונים בערכאה אחרת התובעת תמציא עותק מפסק הדין ובית הדין ייקבע את גובה הפיצוי."

לאחר סיום ההליך הרכושי בערכאה האזורית, פנתה התובעת בבקשה למתן פסק דין ביצועי שיקבע את גובה סכום הכתובה שבו יחויב הנתבע. התקיים דיון ובהחלטה שניתנה ביום כ"א באב תש"פ (11.08.2020), הורה בית הדין על מתן השלמות והבהרות בכתב.

בהמשך להחלטה התקבלו תשובות הצדדים לשאלות הבהרה שהוצגו באותה החלטה.

טענות הנתבע

הנתבע טוען שיש לקזז מסכום הכתובה את הסכומים המפורטים להלן:

א. הפרש זכויות סוציאליות בסך 91,432 ש"ח.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

- ב. כ 70,000 ש"ח – מחצית מיתרת החשבון המשותף לאחר ניכוי כספים שהועברו בהסכמה.
- ג. כ 32,000 ש"ח שהועברו לאחות האישה.
- ד. 80,500 ש"ח – מחצית מיתרת החשבון הפרטי של האישה.
- ה. 25,000 ש"ח בגין ביטול קיזוז חוב למעסיק.
- ו. 10,000 ש"ח שקוזזו לו בגין משיכה שמשך מהחשבון המשותף להחזר חוב לאחיו.
- ז. הפרש שווי תכולה בשווי 20,000 ש"ח.
- ח. מחצית משווי הדירה בסך 430,000 שקל.

לטענתו, הסכומים שהעביר לתובעת, מלבד התשלום עבור חלקה בדירה, עולים לסך 322,736 ש"ח, והוא מבקש להורות לאקטואר לבדוק חישוב זה.

טענות התובעת

התובעת טוענת שיש לדחות בקשת הבעל לקזז חיובים שונים מהכתובה מהטעמים דלהלן:

- א. הכספים בחשבון המשותף נצברו משכר עבודה של שניהם וקצבאות המוסד לביטוח לאומי.
- ב. כספים שהעבירה לאחותה, היו החזר כספי חסכונות ילדי האחות, כספים שהאחות הפקידה אצלה מסיבות אישיות.
- ג. עיקר הכספים בחשבון הפרטי שלה היו מחסכונות שצברה. במועד הנישואין היו כ- 28,000 ש"ח וסכומים אלו צברו ריביות והגיעו לסך 81,000 ש"ח.
- ד. החוב למעסיק של הנתבע, נבע בשל מעילה בכספים, ועל כן אין לחייבה לשאת בו כלל.
- ה. התובע לא נתן הסבר משכנע מדוע היה צריך ללוות כספים מאחיו.
- ו. התכולה חולקה בהסכמה.
- ז. אין לאשר פניה לאקטואר מאחר והנושא נתון לסמכות בית המשפט וכבר הוכרע על ידו.

דיון והכרעה

לאחר שקלול כל הנתונים סבור בית הדין כי אין צורך להפנות שאלות הבהרה נוספות לצדדים או לאקטואר וגובה התשלום בגין הכתובה ייקבע על פי הנתונים שבתיק.

ראשית נבהיר את העיקרון העומד ביסוד הדברים.

לפי הפסיקה המקובלת אין האישה זכאית לכפל זכויות - זו שמגיעה לה לפי החוק וזו שניתנה לה בכתובה, אלא לגבוהה מבין שתיהן. משום כך, כאשר סכום הכתובה גבוה מסכום זכויותיה לפי החוק, יש צורך לקזז מהכתובה, את מה שקיבלה לפי החוק. אם האישה מקבלת לפי החוק הטבות שמגיעות לה גם לפי ההלכה אין לקזז זכויות אלו מהכתובה.

בנדון שלנו, קובע בית הדין כי אין מקום לקזז מהכתובה את חלקה של התובעת בדירה. הדירה הייתה רשומה על שם שני הצדדים ועל כן זכות התובעת בחלקה הייתה זכות קניינית מוחלטת, הן לפי ההלכה והן לפי החוק. אין מדובר בזכות שמוקנית לה רק לפי החוק ולכן אין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לנכות זכות זו מהכתובה. מאידך, ישנן זכויות שקיבלה ושיש מקום לומר שהן אינן מגיעות לה על פי דין תורה, חלקן בוודאי וחלקן מחמת ספיקא דדינא, ואת אלו יש לקזז.

להלן נבהיר מהן הזכויות שקיבלה לפי החוק שיש לנכות מהכתובה.

בהליך הרכושי נערכה חוות דעת אקטוארית ובסופו של הליך נקבעה פשרה שעל פיה התחייב הנתבע לשלם לתובעת סכום של 38,000 ש"ח לקיזוז כל החיובים. לפי זה היה עלינו להורות על קיזוז של סכום זה בלבד, אולם להלן נבחן את פירוט הסכומים ונראה שאין הדברים כה פשוטים.

עיון בדו"ח האקטוארי מצביע על הנתונים הבאים:

א. סכום זכויות הממון שצבר התובע, כולל היוון זכויות סוציאליות, עומד על סך 256,528 ש"ח.

ב. זכויות ממוניות של הנתבעת, הכוללות היוון זכויות סוציאליות בסך 71,864 ש"ח, פדיון חופשה בסך 1,800 ש"ח ועוד 161,724 ש"ח בחשבון הפרטי שלה, סה"כ 235,388 ש"ח, זכויות אלו אוזנו וחולקו בין הצדדים בחלקים שווים.

ג. נציין כי במסגרת ההליך הרכושי, יתרת החשבון הפרטי של התובעת בסך 161,724 ש"ח הועברה במלואה לידי התובעת בנוסף לסכום הפשרה.

ד. בנוסף לכך, הועברה לתובעת יתרת החשבון המשותף בסך 86,075 ש"ח. התובעת הגישה פירוט של החישוב על פיו היא קיבלה סכום זה.

לכאורה היה עלינו לבצע חישוב מפורט מה הם הכספים שהתובעת קיבלה לפי חוק. ואולם מאחר ויש להביא בחשבון גם את השאלה של כתובה מוגזמת, די לנו בהערכה גסה של הזכויות שיש לנכות מהכתובה וכפי שנבהיר להלן.

א. זכויות שצבר הנתבע מעבודתו

לפי דין תורה המקורי כספים שצובר בעל מעבודתו שייכים לו בלבד. אמנם על פי חוק יש לאזנם, אך כאשר סכום הכתובה גבוה מסכום האיזון, נפסק על ידי רוב ככל בתי הדין הרבניים בארץ, כי אם וכאשר בעל יחויב לתת מחצית מכספים אלו לאישה, יש לנכותם מסכום הכתובה. על פי זה, יש לנכות מסכום הכתובה מחצית מזכויות הנתבע שבהם זיכה אותה האקטואר, בסך כ 130,000 ש"ח, וכן את הסכום שזכתה בו בגין החוב של הנתבע למאפייה בסך 25,000 ש"ח. סכום זה קוזז תחילה מזכויותיו הסוציאליות של הנתבע ולאחר מכן נקבע במסגרת הפשרה שהוא יוחזר לאישה. מכיוון שהתשלום היה חלק מהזכויות הסוציאליות של הבעל, יש להחיל עליו את העקרון דלעיל ויש לנכותו מהכתובה.

ב. זכויות של התובעת שהועברו לנתבע

האקטואר הורה לנכות מהזכויות המגיעות לאישה מחצית מזכויות שעל פי חוק יש לנתבע חלק בהן. לפי זה לכאורה יש להורות על הפחתה מהסכום דלעיל, ואולם לאחר העיון, נראה לנו כי לפי דין תורה לא זו בלבד שאין לבצע הפחתה זו, אלא אדרבה, הנתבע זכאי לנכות מהכתובה את מרבית הסכומים שהועברו לאישה מתוך זכויותיה ונבהיר את עמדתנו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. זכויות האישה מהעבודה

לפי דין תורה, הבעל הוא זה שמפרנס את אשתו וילדיו ותמורת מזונותיה, מעשי ידיה שייכים לו. המובן הצר המקורי של המונח "מעשי ידיה", הוא הכנסות מעיסוק בטוויית צמר וכדו', מלאכות הנעשות בתוך הבית. לגבי הכנסות ממקורות אחרים, כמו משכורות ממעביד והכנסות מעיסוקיה כעצמאית, נחלקו הפוסקים. יש אומרים שגם הכנסות אלו הן של הבעל, ולדעה אחרת, הכנסות מסוג זה הן של האישה. בתי הדין נוהגים לפסוק שבמקרה שאישה צברה זכויות מעיסוקיה, אין להוציא את הכספים מידה מכיוון שהיא יכולה לטעון קים לי כאותם פוסקים המזכים לי כספים אלו. מאידך, כאשר האישה באה להוציא מיד הבעל מזונות, הבעל יכול לטעון קים לי כדעת הפוסקים שהכנסות מסוג זה מגיעות לי, ועל כן אין מוציאים מידו את סכום המזונות המלא עבור האישה, אלא מנכים מזכותה למזונות את שכר עבודתה. גם בנדון שלנו, מכיוון שהאישה היא זו שבאה להוציא את סכום הכתובה מיד הבעל, יוכל הנתבע לטעון קים לי כפוסקים אלו ועל כן יש לנכות מהכתובה את אותו חלק מזכויותיה שלא הועבר לנתבע. להלן מקורות הלכתיים לקביעה זו.

עיינן בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק א' עמוד 90 בתוך פסק דין של בית הדין הגדול בהרכב של כב' הרבנים הגאונים א' גולדשמידט, ש' קרליץ, י' בבליקי, וכן הובא פסק דין זה בספר עזר משפט לגאון הרב אליעזר גולדשמידט :

אשר לרהיטים, שניהם מודים שרוב התשלומים שולמו עבורם ע"י האישה, וישנה רק הכחשה בין הצדדים בסכום - /מאה שלושים/ ל"י. הבעל טוען שהוא ששלם סכום זה, והאישה טוענת כי היא שלמה. אולם השאלה היא, הרי גם לדבריה חלק מהתשלומים היו משכר עבודתה אחרי הנישואין, ואחרי שבאותה תקופה נתן הבעל לפרנסת הבית, הרי מעשה ידיה שלו - תחת מזונותיה, ואם כן גם לדבריה שולם עבור הרהיטים גם מכספו של הבעל.

הלכה זו דמעשה ידיה לבעלה היא בשו"ע שם סימן ע"ט סעיפים א - ג :

"כשנושא אדם אישה מתחייב לה בעשרה דברים, וזוכה בד' דברים [...]. אלו הם הד' [...] מעשה ידיה [...]".

ובסימן פ' סעיף א' :

"מעשה ידיה לבעלה כיצד : הכל כמנהג המדינה, מקום שדרכן לארוג - אורגת; לרקום - רוקמת; לטוות צמר או פשתים - טווה. ואם לא היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו אינו כופה אלא לטוות בצמר בלבד".

לשון הלכה זו בשו"ע, הוא לשון הרמב"ם בהלכות אישות פרק כ"א הלכה א', והרמב"ם מסיים ומוסיף ביאור : והטווייה היא המלאכה המיוחדת לנשים [...] משמע מלשון הרמב"ם דהאישה חייבת רק במלאכות מסוג זה, המלאכות המיוחדות לנשים, אבל לא במלאכות מסוג אחר, גם אם יהיה מנהג המדינה שנשים עובדות בהן. וכן כתב הבית מאיר סימן פ' ס"א :

ואם לא היה דרך נשי העיר כו' האלו אין כופין אלא לטוות הצמר. יראה לע"ד לדייק מלשון זה שמדייק האלו היא אם אין דרכן כלל במלאכות אלו אלא באחרות, כגון חרישה וזריעה, או כמו בזמנינו בעסק מו"מ, ומכ"ש ליסע לשווקים, עכ"ז שמנהגם כך מרצונם הטוב, מכל מקום אינו כופה אלא לטוות בצמר, וכדמסיים הר"מ והטויה היא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המלאכה וכו'. ואך מדמה לטויה אריגה וריקום, שזה בכלל עושה בצמר, לאפוקי מה שאינו ממלאכות אלו א"י לכופה. – וכן משמע מתשובת הרשב"א שבב"י סימן צ"ה כתב: שהרי האישה אינה חייבת לטרוח לסתור ולכנות לעקור ולנטוע ולא להתעסק ברבית, אלא לעשות בצמר, ואם רוצה הבעל לשנותה למלאכה אחרת אינו רשאי. וסתמא משמע אפילו דרך המדינה זו אף בהנהגה [...].

הרי שהבית מאיר מפרש בדברי הרמב"ם והשו"ע דרך במלאכות מסוג עבודת הצמר שהן הן המלאכות המיוחדות לנשים, האישה חייבת, אבל לא במלאכה מסוג אחר, אף אם יהיה מנהג המדינה שנשים עובדות במלאכות שאינן מיוחדות להן.

וההסבר הוא, כי אין האישה שכירת יום של הבעל תמורת המזונות, שנוכל לומר שזמנה שייך לבעל, ולכן היא מחויבת לעבוד בשבילו בזמן שלו בכל מלאכה הנוהגת ומקובלת במקום, אין הדבר כן, אלא רק תקנו והטילו על האישה עשיית מלאכות מסוימות, מלאכות נשים אופייניות, תמורת המזונות שהבעל מחוייב לתת לה.

וכן מבאר את הדבר הרשב"א בתשובה הנ"ל:

"[...] אלא לעשות בצמר, ואם רוצה לשנותה למלאכה אחרת אינו רשאי, שאינה אצלו כעבדים אי נמי כפועלים שאמר להם עשו עמי מלאכה היום."

פשוט הדבר, שמלאכות בבית חרושת אין להגדירן כמלאכות המיוחדות לנשים, ואין להכלילן בסוג המלאכות הנזכרות בדברי הרמב"ם והשו"ע.

יתר על כן, לא יתכן בכלל לומר שמנהג המדינה בארצנו הוא שאישה עובדת בבית חרושת, כי ברור שרק מיעוט הנשים הנשואות עובדות מחוץ לבית, ומה גם נשים שעול עבודת משק ביתן מוטל עליהן.

ולפי זה, עבודת התובעת, בנדון דנן בבית חרושת, היא עבודה שאינה מחויבת בה כלפי בעלה. ומתעורר ספק - הכנסת עבודה זו למי היא, אם לבעל לפי הכלל מעשה ידיה לבעלה, או דכלל זה הוא רק במלאכות שהאישה חייבת בה, אבל במלאכה שאינה חייבת בה - מעשה ידיה לעצמה.

בהגדרת מלאכה שאין האישה חייבת בה, לענין ההכנסה ממלאכה זו, יש להבחין בשני סוגים: א. הכנסה ממלאכה מסוג המלאכות שהאישה מחוייבת בהן, אלא שהיתה הכנסה עודפת על ידי זה שעשתה מעל למדה שהיא מחוייבת, ובהתאמצות מופרזת ביותר. ב. הכנסה ממלאכה שאין האישה מחוייבת בה, אם שהמלאכה היא מהסוג שאין נשים חייבות בהן בכלל, או שאם כי המלאכה היא מהסוג שכל אישה חייבת בה, אבל אישה פלונית אינה חייבת בה מפאת רמת החיים שלה או של הבעל.

מעשה ידי האישה ממלאכה שעבדה מעל המדה שהיא מחוייבת, זהו הנקרא העדפה ע"י הדחק (כתובות נ"ט). והכוונה היא לעודף ממלאכה שעשתה בהתאמצות יוצאת מהרגיל, אבל אם ההתאמצות לא היתה יותר מהרגיל, זהו הנקרא העדפה סתם, והוא לבעל ככל מעשה ידיה.

בהעדפה ע"י הדחק ישנה מחלוקת הפוסקים. וכתב הטור שם:

דחקה ועשתה מלאכה יותר ממה שהאישה חייבת, פסק רב האי שהוא לבעל [...] ור"ח פסק דלא הוי המותר לבעל, אלא במותר שלא ע"י הדחק, אבל בכל שדחקה, בין שעושה בלילה, או שעשתה ב' וג'

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מלאכות ביחד, הכל לעצמה, וא"א ז"ל הביא דברי שניהם ולא פסק כמי [...].

וכתב הב"ח שם:

[...] ואיכא ספיקא דדינא, והמוציא מחברו עליו הראיה, והוי לעצמה, ולכן כתב רבינו וא"א הרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא פסק כמי, דשקולין הן. ולפענ"ד דהכי נקטינן שלא להוציא שום העדפה שעל ידי הדחק מיד האישה, וכן נוהגין במדינות אלו, ויש לו יסוד על פי דעת ר"ח והרא"ש, ודלא כמ"ש בש"ע בסתם כדברי הרמב"ם.

ובחלקת מחוקק שם ס"ק ב':

ועיין בטור הביא דעות בזה מחלוקת ר"ח ורב האי, והרא"ש לא הכריע, ותוכל האישה לומר קים לי כמ"ד לעצמה, וכתב הרב בב"ח [...].

וכן בבית שמואל שם ס"ק ב' הביא דברי הב"ח:

וכתב ב"ח מנהג שלנו שאין מוציאים מידה דמי מלאכה שע"י דחק. משמע שגם הבית שמואל פוסק להלכה כב"ח.

ומכיון שהב"ח ונו"כ השו"ע פוסקין כן, הרי שאין להוציא מהאישה העדפה ע"י הדחק.

אשר לדין ההכנסות ממלאכות שאין האישה חייבת בהן כלל דנו בו ראשונים ואחרונים. עיין משנה למלך הל' אישות פכ"א ה"א, ונתיבות משפט נתיב כ"ג ח"ה - הדנים בדברי הראשונים המובאים בטור אבע"ז סימן צ"ה ועיין בספר פרי האדמה הלכות אישות פרק י"ב הלכה ד'.

בנוגע לנדון שאנו דנים בו נביא רק את דברי מהר"מ מינין סימן י"ז (באמצע התשובה), וכתב:

ואין לומר דמה שטענה על הצעיף שקנתה מבעלה משכר שעבודה [...] וא"כ אותן מעות כבר היו שלו. הא ליתא, דכל מה שהאישה מרויחה בשכר שעבודה הוא שלה, ואינה צריכה לתת לבעלה אותה העדפה [...] והאי עובדא דידן דמרת ורומט משועבדת לאחרים בעבודה קשה, ויש לה העדפה משעבודה, נראה דנקרא העדפה ע"י הדחק [...].

הרי שלפי מהר"מ מינין, מלאכת שעבוד שאישה עובדת אצל אחרים יש לזה דין העדפה ע"י הדחק, אף דלא עבדה ב' וג' מלאכות ביחד או בלילה. ומכיון דהוי כהעדפה ע"י הדחק, אין להוציא מידי האישה כמו שנתבאר לעיל.

אולם בשאלה זו, היינו הכנסה ממלאכות שאין האישה חייבת בהן, כבר דנו ראשונים. והדיון הוא אם מעשה ידיה כגון אלו - עדיפים מהעדפה ע"י הדחק, וגם לדברי הפוסקים דהעדפה ע"י הדחק הוי לבעל, מעשי ידיה אלו הן לאישה, וכמו שיתבאר. "עד כאן.

אמנם, בפסק דין זה פסקו שאין להוציא את הכנסות האישה מידיה ולהעבירן לבעל, אך הנימוק לכך היה מכיוון שהיא מוחזקת בכספים אלו ואין להוציאם מידיה מחמת הספק. בנדון דידן, כשבאים להוציא כספים מיד הבעל לשעבר בשל חיוב הכתובה, המצב הוא הפוך, הבעל הוא המוחזק בכספים והאישה באה להוציאם מידו. מה גם שבשו"ע סימן פ' סעיף א', פסק מרן שהעדפה שעל ידי הדחק שייכת לבעל. משום כך, יש לנכות סכומים אלו מהכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן פסקו בפירוש בדעת הרוב בפסק דין של בית הדין הרבני באשקלון, בהרכב כבוד הדיינים הרבנים הגאונים: הרב בנימין בארי - אב"ד, הרב אהרן כץ והרב דוד דב לבנון (ניתן ביום י"ח תמוז תשס"ח, (21.07.2008), מס' תיק: 1 - 22 - 065175655. פסק דין זה, מופיע בפרויקט השו"ת, המאגר המקוון פס"ד ריט):

"[...] המקור השני לפרנסתה הוא מעשה ידיה. התברר שהאישה לא סיפרה לבית - הדין שהיא עובדת ב"הבימה" כבר מספר שנים בשיווק טלפוני.

ובענין זה כותב הרב עמיתי שליט"א שהיות והיא אינה חייבת לעבוד מחוץ לביתה הרי הכסף הזה דינו בהעדפה שע"י הדחק והואיל ושררה ביניהם איבה אין הבעל זכאי בכספים אלה. ודברים אינם נראים לענ"ד.

הרי בסי' צ"ה, מביא המחבר את מחלוקת הרשב"ם והר"ח עם הראב"ד והרשב"א האם אלמנה הניזונית מנכסי יתומים זוכה בשבח שהשביחה בעבודת האדמה לדעת הרשב"ם והר"ח גם שבח זה הוא בכלל מעשה ידיה. ומסתבר לומר שכוונתם שהיתומים זוכים הן במעשה ידיה והן במותר מעשה ידיה שהם כנגד מעה כסף. (כאשר בי"ד מחייב מזונות הרי הוא כולל במזונות גם את "המעה כסף"). ומדבריהם עולה שעבודת האדמה גם אם היא עבודה שאינה מתאימה לנשים אינה נחשבת בהעדפה שע"י הדחק אלא כהעדפה בעלמא, כי אם דינה כהעדפה שע"י הדחק הרי אין היתומים זוכים בה.

לא מסתבר שעבודה המתאימה לאישה כשיווק טלפוני ובשעות מקובלות תחשב כהעדפה שע"י הדחק, ובכל מקרה בודאי שיש כאן ספק האם היא נחשבת כע"י הדחק וא"כ כיון שהמחבר לא הכריע במחלוקת שבין הר"ח לראב"ד הרי שכרה מעבודתה שמגיע לבעלה ונשאר בידה יחשב כאילו זן אותה.

ומ"ש עמיתי שגם הרשב"ם מודה שאין לעבודות אלה דין של מעשה ידים ואין זה מגיע לבעלה מדין מעשה ידיה אלא מדין מחילה וכמו שכתב ההפלאה הרי דברים אלה תמוהים מאד ולא ניתנים להאמר.

הרשב"ם כותב בהדיא ב"ב קמג: בד"ה ואם אמרה שזה מדין מעשה ידיה. וז"ל:

"דאי שקלה מזונות לא דתנן אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן"

הרי מפורש שהטעם הוא מדין מעשה ידיה.

גם הב"ש בס' צ"ה סק"ח כותב וז"ל: "יש מי שאומר השבח שלהם כמו שאר מעשה ידיה", כך גם מפורש בט"ז וכך גם אומר הבית מאיר וכותב שס"ל שגם העדפה שייכת ליתומים.

ולענין הלכה פשוט שיש לחוש לדעת הרשב"ם והר"ח וא"א להוציא מיד הבעל. הב"ש נוטה להכריע כדעת הרשב"ם והר"ח ומביא שגם הריב"ש בס' קס"ט פסק כך שאם ניזונית כל השבח של היתומים. ויש לציין שגם הרשב"א עצמו אם כי נוטה לדעת הראב"ד לא הכריע בענין למעשה וכפי שמביא הב"ש.

גם דעת המהרי"ט שמעשה ידיה שייכים לבעל גם אם אינה מחוייבת בהם. הוא דן בתשובתו המפורסמת בנשים שהן כאניות סוחר והן המפרנסות והבעל אינו זן למי מגיעים מעשה הידים. ופשיטא ליה שאם הבעל זן אותה בודאי שמעשי ידיה שלו אלא שמסתפק שגם אם הפסיק לזון וכל הפרנסה ממנה שמעשי ידיה יהיו שלו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

והנה המל"מ תמה עליו למה פשיטא ליה שאם זן שמעשה ידיה שלו ולמה השמיט את דעת הראב"ד והרשב"א. והוא רוצה לומר שאין נ"מ בכך כי גם אם אין מעשי ידיים אלה שייכים לבעל יזכה בהם מדין מציאה (משא"כ באלמנה שאין מציאתה ליורשים), ומוכח מדבריו שכל הספק שלו הוא לעניין להוציא מהאישה כי היא תוכל לומר קים לי כראב"ד והרשב"א, אולם פשוט שגם מהבעל אין להוציא.

וא"כ מהאי טעמא א"א לחייבו במזונות כשהיה לה את מעשה ידיה מעבודתה גם אם לא היתה בעבודה זו.

בנדון שלנו, מאחר וסכום הכתובה דנן הוא גבוה מאוד, אין להוציא מידי הנתבע סכומים שלפי חלק מהפוסקים שייכים לו. אף אם יש דעה שחולקת על כך, סוף סוף, הבא להוציא ממון מחברו ידו על התחתונה ויכול הבעל לומר קים לי כדעה הפוסקת שגם שכר עבודה מחוץ לבית שייך לבעל.

לפי האמור, יש לנכות מהכתובה את סכומי ההיוון שהאקטואר זיכה אותה מתוך הזכויות שנצברו לה כתוצאה מעבודתה במאפיית ע'. סכומים אלו עומדים על סך כ - 36,000 ש"ח לפחות.

ד. החשבון המשותף

גם הכספים שנצברו בחשבון המשותף, נצברו בעיקר משכר עבודתם של הצדדים.

טענת התובעת שחלק מהכספים יועד לחסכון עבור הילדים אינה מתקבלת. גם אם הייעוד המקורי של הכספים היה לחסכון עבור הילדים, סוף סוף הכספים לא הופקדו בחשבון הילדים והם לא זכו בהם. על כן הנתבע היה רשאי לשנות את ייעודם. האקטואר חישב מחצית מחשבון זה לזכות הנתבע, אך על פי העקרון דלעיל, מכיוון שלפי דין תורה אין להוציא מיד בעל כספים שנצברו משכר עבודה שלו ואף לא אלו שנצברו על ידי עבודת האישה, אם כן יוצא שהמחצית של החשבון המשותף שהועברה לזכות התובעת, גם היא בכלל זה. דהיינו - מכיוון שהנתבע מוחזק בכספי הכתובה יש לנכות מחיובו את מחצית הכספים שחושבו לזכות התובעת מחשבון זה. סכום החשבון המשותף שזיכה האקטואר לתובעת עמד על כ 86,000 ש"ח ועל כן יש לנכות מחצית ממנו – 43,000 ש"ח. לפי טענת הנתבע, יש לנכות בגין חשבון זה כ - 70,000 ש"ח.

ה. כספים שנמשכו מהחשבון לאחר המועד הקובע

אין לנכות את הכספים שהועברו לאחות התובעת. האקטואר בדק וקבע שהכספים אכן היו של האחות ועל כן אין למי מהצדדים כל חלק בהם. מאידך יש מקום לבירור נוסף בנושא כספים שהנתבע העביר לאחיו ולבת וכספים נוספים שנמשכו על ידי שני הצדדים לאחר המועד הקובע. אך בירור זה מתייחר לאור ההפחתה שתבוצע להלן בשל החשש לכתובה מופרזת.

ו. חשבון פרטי של התובעת

הכספים שנצברו בחשבון הפרטי של התובעת, מקורם לפי דבריה בסכום של כ 28,000 ש"ח שהיה בו לפני הנישואין ובכספים שנצברו מריביות ורווחים במהלך חיי הנישואין. נכסים השייכים לאישה מוגדרים בהלכה כנכסי מלוג.

אמנם נכסים אלו הם של האישה, אך על פי הדין, אם הם צוברים פירות, הרי אלו לבעל. אמנם על פי החוק אין הדבר כך, אך על פי העקרון הנ"ל שאין אישה זכאית לכפל זכויות, אם

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סכום הכתובה גבוה, וחסכוניות האישה צברו ריביות, יש לנכות סכומים אלו מסכום הכתובה. הסכום שהיה בחשבון הפרטי של התובעת, עמד על סך כ 160,000 ש"ח. כאמור לעיל, הסכום שהיה בעת הנישואין היה שייך כולו לתובעת, אך את יתר הסכום שהצטבר יש לנכות מהכתובה. למעשה האקטואר זיכה את התובעת במחצית מסכום החשבון, דהיינו - כ 80,000 ש"ח. לאחר הפחתת הסכום שהיה בעת הנישואין, יוצא שיש להפחית מהכתובה סך של כ 50,000 ש"ח. לפי טענת הנתבע יש להפחית את מלוא הסכום, דהיינו כ 80,000 ש"ח.

ז. לסיכום

הכספים שנצברו משכר עבודה או מריביות שצברו נכסי האישה, כולל יתרות זכות שהיו בבנקים, הן בחשבון המשותף והן בחשבון הפרטי שלה – הם כספים שיש לנכותם מסכום הכתובה, אף על פי שהיא זכתה בהם לפי החוק. הסכומים שפורטו לעיל מגיעים לסך 284,000 ש"ח שיש להפחית מהכתובה. לפי טענת הנתבע יש להפחית 340,000 ש"ח וכן עוד 20,000 ש"ח בגין חלוקת המיטלטלין, ועוד 10,000 ש"ח בגין החזר חוב לאחיו. סה"כ – 370,000 ש"ח.

ח. כתובה מופרזת

גם אם נפחית את מלוא הסכום שביקש הנתבע להפחית, אך ללא הפחתת חלקה בדירה, עדיין יעמוד החוב על סכום של קרוב ל 500,000 ש"ח שהוא סכום גבוה מאוד יחסית למעמד הכלכלי של הצדדים. כפי שנאמר בפסק הדין העקרוני מיום א' בטבת תשע"ט (09.12.2018), יש להביא בחשבון גם את השאלה של כתובה מופרזת. סכום של 810,000 ש"ח הוא סכום גבולי שלא ברור אם אכן שני הצדדים הבינו בעת החופה שסכום כזה ישולם אי פעם לכלה. משום כך, ולאחר שקלול כל הנתונים, קובע בית הדין כי סכום הכתובה לגבייה יעמוד על סך 240,000 ש"ח, בנוסף לכל הכספים שקיבלה לתובעת בהליך הרכושי.

ט. ביצוע התשלום

על פי התקנות, כל אחד מהצדדים רשאי להגיש ערעור על פסק הדין תוך שלושים יום.

אם יוגש ערעור, ביצוע פסק הדין יעוכב עד לקבלת תוצאותיו.

אם לא יוגש ערעור במועד זה, תינתן ארכה של שלושים יום נוספים, ובסה"כ – ששים יום ממועד חתימת ההחלטה הנוכחית, לצורך מו"מ בין הצדדים במטרה להגיע להסכמות בדבר אופן ביצוע התשלום, ואם הדבר לא יעלה בידם, האישה תוכל לפנות להוצל"פ לצורך גביית סכום זה ואופן הגבייה יקבע לאחר חקירת יכולת שתבצע שם.

ההחלטה מותרת לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום כ"ד בניסן התשפ"א (06/04/2021).

הרב איתן זן בר

הרב שלמה שושן

הרב חיים בזק – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה